

*Гангур Назарій Володимирович,
аспірант кафедри кримінального процесу
Львівський державний університет
внутрішніх справ*

ДІЯЛЬНІСТЬ СЛІДЧОГО З ПЕРЕВІРКИ ДОКАЗІВ ПРИ ПОРУШЕННІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Перевірка доказів проводиться шляхом їх аналізу, зіставлення з іншими доказами, а також шляхом проведення додаткових слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій з метою пошуку нових доказів, підтвердження, або, навпаки, спростування доказів, зібраних раніше. До того ж перевірка доказів проводиться з метою з'ясування питання стосовно їх достовірності.

Не менш важливим при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з порушенням авторських і суміжних прав, є проведення слідчих (розшукових) дій, спрямованих на отримання та перевірку особистих доказів (повторного допиту, одночасного допиту, пред'явлення для впізнання).

При проведенні таких слідчих (розшукових) дій, які спрямовані на перевірку доказів (повторних та одночасних допитів, слідчого експерименту, пред'явлення для впізнання) у кримінальних провадженнях цієї групи, на наш погляд, необхідно активно використовувати тактичні прийоми, спрямовані на встановлення наміру осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, а також наявності обізнаності про контрафактність продукції.

Суттєву роль у розслідуванні порушень авторських та суміжних прав, відіграє допит підозрюваних, який іноді визначає подальший хід розслідування. При проведенні цієї слідчої (розшукової) дії з'ясовується коло обставин, що дозволять, наприклад, констатувати факт порушення авторських та суміжних прав групою осіб, одержати про неї повне уявлення, індивідуалізувати роль і вину кожного з її учасників.

Часто у кримінальних провадженнях про порушення авторських та суміжних прав особа допитується в якості підозрюваного вже після того, як була допитана як свідок. Хоча у ч. 3 ст. 87 КПК України зазначається, що недопустимими є докази, що були отримані з показань свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи

обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні [1]. Однак, тут слід зауважити, що на момент допиту особи як свідка, слідчий не має достатніх підстав для повідомлення їй про підозру.

За даними вивчення матеріалів кримінальних проваджень за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ст. 176 КК України, встановлено, що доволі часто якість досудового розслідування у них істотно знижується через допущення слідчими порушень закону та помилок, зокрема, пов'язаних з неповнотою встановлення обставин предмета доказування в цій категорії кримінальних проваджень. Тому важливим є з'ясування таких питань: хто сприяв (підбурював) до прийняття рішення підозрюваним про заняття контрафактною діяльністю; які доводи і приклади йому наводилися в обґрунтування безпеки і прибутковості цього нелегального бізнесу.

В ході допиту необхідно з'ясувати характер підготовчих дій, включаючи питання, обумовлені конкретним способом протиправної діяльності, використаним підозрюваним: проміжок часу, протягом якого здійснювалися дії з виготовлення нелегальної продукції; джерела отримання поліграфічної продукції; дії, вчинені підозрюваним для пошуку для каналів збуту контрафакту; хто сприяв цьому, надавав інформацію і разові послуги (наприклад, розміщував інформацію в Інтернеті); кому ще було відомо про його протиправну діяльність.

Узагальнюючи матеріали слідчої практики, ситуації допиту підозрюваних у провадженнях, пов'язаних з порушенням авторських та суміжних прав можна умовно поділити на випадки, коли допитувані: не мають наміру давати правдиві показання про всі обставини розслідуваної події (конфліктна ситуація); схильні до повного або часткового заперечення встановлених фактів (конфліктна ситуація); бажають давати правдиві показання (неконфліктна ситуація).

При допиті членів злочинної групи з'ясовуються: роль кожного з них; період діяльності групи; регіони, де було налагоджено збут контрафакту. Особлива увага повинна приділятися з'ясуванню схем злочинної діяльності, пов'язаної з «відмиванням» отриманих прибутків і виявленням партнерів цього сегмента їх нелегального бізнесу.

При цьому необхідно пам'ятати, що допитувана особа (підозрюваний з числа найманих продавців або свідок) може перебувати в різних видах залежності від злочинців, як-то: неповернення боргу, підпорядкованість його самого або близьких родичів по роботі та ін. Пріоритетне значення при цьому має наступний тактичний прийом, спрямований на встановлення наміру злочинця, - надання психологічної допомоги [2, с. 15], що складається з таких напрямків, як подолання страху або помилкового відчуття солідарності у допитуваного. На наш погляд, даний прийом має сенс застосовувати при проведенні допиту будь-якого учасника кримінального провадження, якщо є сумніви в його нещирості, оскільки така поведінка, зазвичай, пояснюється страхом перед відповідальністю, а даний прийом спрямований на подолання цього страху.

Одним з поширених недоліків є відсутність належної підготовки до допиту. Можна не сумніватися, що часу у слідчого для ретельної підготовки до першого допиту часто явно не достатній, крім того, зазвичай низька ступінь інформованості про особу допитуваного. Тому, починаючи допит, слідчий повинен заздалегідь визначити коло можливих питань, що підлягають з'ясуванню, і послідовність їх постановки. При цьому, на наш погляд, досить важливою обставиною є наявність у слідчого відомостей, що стосуються, в тому числі, вузьких спеціальних питань, що відносяться до організації та функціонування всього ланцюжка контрафактного

бізнесу. Це дозволить вести допит більш впевнено, не відволікаючись на додаткове осмислення отриманих відповідей, які нерідко супроводжуються термінами, сленговими словами і висловлюваннями. Крім того, подібна інформованість слідчого є важливим фактором психологічного впливу на допитуваного.

В теорії кримінального процесу та криміналістики слідчий експеримент розглядається як одна з найскладніших процесуальних дій. Особливість слідчого експерименту полягає в тому, що під час його здійснення проводяться дослідні (експериментальні) дії з метою перевірки і уточнення відомостей та отримання нових обставин кримінального правопорушення.

Слідчий експеримент не просто сприяє перевірці наявних доказів, версій та отриманню нових доказів і переконує слідчого в його обізнаності, але й формує у слідчого впевненість у тому, що отримання нових доказових фактів за допомогою проведення інших слідчих дій в цій ситуації неможливо. Тому, виходячи із ситуаційної обумовленості слідчого експерименту, необхідно зазначити про доцільність і необхідність його проведення та в певних випадках незамінний його характер, а тактичні прийоми слідчого експерименту необхідно розглядати в нерозривній єдності із слідчою ситуацією, тактичним рішенням, тактичним ризиком, тактичним завданням [3, с. 108].

До тактичних умов проведення слідчого експерименту у вказаних кримінальних провадженнях необхідно віднести такі: максимальна наближеність умов проведення слідчого експерименту (експериментальні дії необхідно проводити на тому ж місці, в той же самий час доби, в тих самих кліматичних та звукових умовах; з використанням тих же предметів, об'єктів та речових доказів або з використанням макетування та схожих предметів); багатократність проведення однорідних дослідів у різних варіантах при змінених умовах; проведення дослідів у декілька етапів; 4) дотримання тих самих характеристик дій, які мали місце під час вчинення кримінального правопорушення та змісту дослідних дій.

З метою підвищення якості проведення слідчого експерименту, а також досягнення мети його проведення, вбачаємо доцільним залучення відповідного спеціаліста.

Певні процесуальні та криміналістичні особливості мають й інші слідчі (розшукові) дії, спрямовані на отримання та перевірку особистих доказів у кримінальних провадженнях при порушенні авторського права і суміжних прав - повторний допит, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб, пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент. Однак обсяг статті не дає можливості дослідити їх у повному обсязі.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». - К. : Юрінком Інтер, 2012. - 376 с.
2. Васильев А. Н. Тактика отдельных следственных действий / А. Н. Васильев. - М.: Юрид. лит., 1981. - 112 с.
3. Чернецький О. К. Слідчий експеримент в кримінальному судочинстві: тактика і психологія: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09/ Чернецький Олег Костянтинович ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». - Х., 2013. - 100 с.